

ÜNİVERSİTEYE KİM GİRİYOR?

Yurdumuzda özellikle son onbeş yıldanberi Üniversiteye girebilmek bozuk eğitim düzeyinin birikimi olarak eğitimin en büyük sorunu haline geldi. Dışa bağımlı "Milli Eğitim" politikasının ürünü olarak 1962 yılından sonra, aniden yerden mantar gibi biten "özel yüksek okullar"ın patronları bu sorunu Devlet adına kendi çıkarları için çözüme yeltendiler. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararından sonra devletleştirilen özel yüksek okulların kontenjanları da merkezî sistem kontenjanına dahil edildi.

Her öğrenci için hayati önem taşıyan bu giriş sınavlarında, soruların çalınması, astronomik fiyatlarla satılması son yılların en olağan "zabıta vakaları" oldu. Bilişildiği gibi 1970 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi giriş sınavı, geçen yıl da Merkezi Sistem giriş sınavı bu nedenlerle tekrar edildi, ayrıca tekrarlanan sınavlar için de aynı şeyler söylendi.

265 bin kişinin katılıp, 150 bin kişinin açıkta kalacağı, İnşaat Yüksek Mühendisi olmak isteyen arkeoloji, doktor olmak isteyen hungaroloji bölümünü kazanacağı bu yılki sınav için de, sınava "şaipe" getirecek çeşitli ithamlar basında yer aldı.

CHP - MSP koalisyonunun Milli Eğitim Bakanı Sayın Üstündağ, Dokuzuncu Eğitim Şurasının İstanbul'daki hazırlık çalışmalarında; "Orta öğretim sisteminde gerçekleşmesini düşündüğümüz eğitim reformunun olumlu sonuçları en erken 3-4 yıl sonra alınacaktır. Üniversiteye girecek diye eline lise diploması verdiğimiz 100 binin üzerindeki öğrenci ise, sorununa hemen cevap beklemektedir. Bu çocukları 2-3 saatlik bir sınavdan geçirerek en az 2/3'üne 'başarısızların' damgasını vuruyoruz. Sanki yarısından fazlası üstün zekalı olsa, yine 2/3'ü açıkta kalıyacakmış gibi. Yetersiz orta öğretimden geçmiş, dar olanaklı gencin ailesinin sorununu ancak yaşayanlar bilir. Bu sorun, sistemimizi, demokrasimizi zorlayabilecek düzeye gelmiştir." dedi.

Sayın Bakanın yukarıda açıkladığı durum biraz daha yakından incelenirse; üniversite giriş sınavına talebe yetiştirmenin son yıllarda yurdumuzda en tatlı ticaret dallarından biri olduğu, özellikle Ankara ve İstanbul'da bazı özel dershanelerin adeta üniversiteye yetiştirme okullarına döndüğü görülür. Ankara'da bulunan bu özel dershanelerden birinin yıllık cirosunun 40 milyon TL olduğu söylenmektedir.

Ankara, İstanbul illerinin özel öğretmen ve özel dershane olanaklarından yararlanarak yetişmiş öğrenci zümresine, bölgeler arasındaki eğitim niteliğinin dengesizliği de eklenince, üniversite giriş sınavında çekişme, büyük ölçüde bu zümre arasında olmaktadır.

Nitekim DPT Sosyal Planlama Dairesince hazırlanan bir raporda, üniversite ve yüksek okulların çoğunlukla varlıklı ve bürokrat kesiminin çocuklarına açık olduğu belirtilmekte j yüksek öğretim sorununa çözüm ararken, mevcut sistemde yüksek öğretim olanağına kavuşanların sınıfsal ve bölgesel dağılımına bakılmasının gerekli olduğuna değinilmekte ve bu konuda ilginç sonuçlar gözler önüne serilmektedir.

Bu konuda Ankara Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmaya dayanılarak Türkiye'de yüksek öğretim gençlerinin kökenleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Rapora göre Ankara Üniversitesine devam eden öğrencilerin % 53,6'sının babası memur ve subay, % 16,1'inin esnaf ve tüccar, % 15,5'inin büyük ve orta arazi işleyen çiftçi ve ancak geriye kalan % 5,7'sinin yetişkin ve düz işçi olduğu açıklanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatına göre Ankara Üniversitesine ilişkin bu sayılar, "Türkiye'de tüm üniversite ve yüksek okullarda öğrenim görenler için" de geçerlidir; Raporda 750 bin memur ve subay ailesinin çocuklarının, tüm yüksek öğrenim gençliğinin yarısından büyük bir bölümünü oluştur-

masına karşılık, toplam çalışanlar içinde çok büyük bir yüzdeyi meydana getiren 3,3 milyon işçi ailesinin çocuklarının tüm yüksek öğrenim gençliğinin ancak % 5,7'sini meydana getirdiğine dikkat çekilmektedir. Bu durumda "gelirin yükselmesinde en önemli etkenlerden biri olan yüksek öğretimin; düşük gelirli sınıflara, işçi, köylü ve esnaf çocuklarına hemen hemen kapalı olduğu belirtilmektedir.

Rapor ayrıca yüksek öğrenim gençliğinin ailelerinin X 74'ünün kentlerde, % 13'ünün de köylerde oturduğunu saptamaktadır. Köylerdeki ailelerin de büyük çoğunluğunun "gerek kırdaki, gerek kentte oturup kırdaki üretim kontrollarını elinde bulunduran büyük çiftçi aileleri" olduğu belirtilmektedir.

Raporda daha sonra, sınavlı yüksek öğretime duyulan tepkinin bir sonucu olarak, giriş sınavını kaldırarak her orta öğretim mezununa yüksek öğretim kapısını açmak önerilmektedir,

ancak bu durumda da aşağıdaki sorunlar sıralanmaktadır.

- Bütün lise ve dengi okul mezunlarını alabilecek yüksek öğretim kapasitesi yaratmak,
- Bu kadar büyük bir yüksek öğretim mezunu kitlesine iş olanağı sağlamak,
- Yüksek düzeyde yetiştirilmiş işgücünün daha alt kademe insan gücü yerine kullanılması zorunluğundan doğacak israfı önlemek.

Yukarıdaki açıklamalardan giriş sınavına katılan her orta öğretim mezununu alabilecek kapasitede yüksek öğretim olanağı yaratmakla da sorunun çözümlenemeyeceği anlaşılıyor.

Sorunun Türkiye'nin diğer sosyo-ekonomik sorunlarından ayrı düşünülemez köklü dönüşümlerle çözülebileceği, geçici tedbirlerin gözboyamaktan öteye gidemeyeceği bilimsel bir gerçektir.

Eğer bir belediye memuru, evinde para karşılığında itinalı evraklar hazırlayıp işyerinde "bugün git, yarın gel" derse, kodese tıklılır. Bir de gelenlerin kulağına şöyle fısıldadığını düşünün: "Lüzumsuz belgeler elde etmek için buralarda boşuna sürüneceğinize, az bir para karşılığında evinde gerekenleri hazırlayıp işinizi hemsin halledecek birini bulmanızı tavsiye ederim". Yüzdeyüz kodesi boylardı.

Fakat bir anneye: "Beceremiyor, özel ders aldırın" diyen tanıdık bir öğretmen hapse filan atılmadı. Kelimesi kelimesine böyle dedi.

BARBIANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP

TMMOB RAPORU

ön lisans yüksek okulları

Eğitim, sosyal ve ekonomik kalkınma için gerekli olan yeni teknolojilerin yaratılması ve mevcutlarının kullanılmasını sağlayacak çeşitli nitelikte insan gücü yetiştiren bir araçtır.

Bir ülkenin eğitim sistemini o ülkenin üretilen biçimi belirler. Ülkemiz ekonomisi, gelişmesi dışa bağımlı, teknolojisi genellikle ithal ve sanayide montaj yanı ağır basan bir üretim biçimine sahiptir. Böyle bir ekonomik yapının yaratıcı ve üretici nitelikte insan gücü talep etmeyeceği doğaldır. Bu koşullar altında eğitim düzeni giderek artan bir biçimde, kitleleri tüketici olarak yıllarca oyalayan ve sonuçta diplomalı işsiz olarak birer posa gibi dışarıya atan bir niteliğe dönüşmüştür.

Eğitimde yenilik, kesin bir gereksinme konumuna gelmiştir. Ama çok kısa vadeli de olsa yapılacak değişikliklerin üretim ve istihdam sorunundan soyutlanarak düşünülmesi sonuçta giderilmesi güç ve yeni zararlılara yol açacaktır.

MEVCUT EĞİTİM DÜZENİNİN ELEŞTİRİSİ

Hiçbir uygar ülkede herkesin üniversitede okuması diye bir sorun yoktur. Eğitimin her aşamasında üretimle ilişki kurulmuş, öğretimde yatay ve dikey geçişler sağlanmıştır. Böylece kişi isterse ve yetenekli ise en üst eğitim aşamasına kadar çıkacak ya da herhangi bir bölümden mezun olduktan sonra üretim alanında istihdam edilecektir. Ayrıca diplomasının büyüklük ve küçüklüğüne bakılmaksızın, yetenekli ise çalıştığı işyerinde yükselme olanağına sahip olacak ve geleceğinden kaygı duymayacaktır.

Türkiye'de ise özellikle orta öğretimdeki sakat ve yanlış uygulama nedeniyle binlerce genç üniversite kapısına yığılmak zorunda kalmıştır. Ara üretim kademesi için teknisyen yetiştiren mesleki orta öğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı 2. Kalkın-

ma Planı hedeflerine varamazken genel liselerdeki öğrenci sayısı hemen her sene için gösterilen hedefi aşmıştır. (Tablo 1)

Tablo 1. Genel lise öğrenci sayıları

	Öngörülen	Gerçekleşen
1967 - 1968	107 000	145 000
1968 - 1969	60 000	71 000
1969 - 1970	65 000	80 000
1970 - 1971	82 000	84 000

Bu yüzden mühendis başına düşen teknisyen sayısı her geçen yıl bir öncekine göre daha da azalmıştır. (Tablo 2)

Tablo 2. Mühendis başına düşen teknisyen sayıları

	1960	1965	1970
<u>İnşaat tek.</u>			
Mimar + İnşaat müh.	1,5	1,0	0,7
<u>Makine tek.</u>			
Makine müh.	2,3	1,6	1,9
<u>Elektrik tek.</u>			
Elektrik müh.	3,5	3,5	2,5
<u>Maden tek.</u>			
Maden müh.	0,3	0,4	0,5
<u>Kimya tek., laborant</u>			
Kimya müh.	5,3	5,8	4,7
<u>Orman-tarım tek.</u>			
Orman-tarım müh.	0,6	0,5	0,5

Üretimle ilişkisi belirli bir ölçüde sağlanmış olduğu halde sanat enstitüleri ve teknisyen okullarının nitelik ve sayısal açıdan gerekli düzeye çıkarılmaması üretim için ara insan gücü gereksinme sorunu doğurmuştur.

Yönlendirici niteliği olmayan ve üretimle ilişkisi kurulmamış genel liselerdeki öğrenci sayısının plan hedeflerini bile aşan artışı yığılma sorununun nedenlerinden biridir. 11 yıllık bir öğrenimden sonra herhangi bir konuda ihtisaslaşmamış, üreticilik ya da uygulayıcılık niteliklerinden yoksun büyük bir kitle, üretim alanında istihdam olanağı olmadığı için zorunlu o-

larak üniversite kapısına yığılmaktadır.

ÖN LİSANS YÜKSEK OKULLARI DÜŞÜNCESİNİN DOĞUŞ NEDENİ

Ön lisans yüksek okulları düşüncesinin ç1-kış nedenleri şöyle sıralanmaktadır:

1. Yüksek öğretime girişteki yığılmanın önlenmesi,
2. Üretim için ara insan gücü ihtiyacı karşılanması,
3. Yüksek öğretimdeki giriş sınavları yerine daha tutarlı bir eleme sistemi getirilmesi gereği,
4. Orta öğretimdeki bölgesel farklılıkların kaldırılarak fırsat eşitliği sağlanması,
5. Lisans eğitimi aşamasına gelen öğrencilerin yönlendirilmesi gereği.

Özellikle yığılma sorununun her geçen yıl daha bir artması ön lisans okulları projesini güncel kılmış ve bu okulların yığılma sorunu ile birlikte diğer sorunları çözeceği görüşü bazı üniversite öğretim üeleri ve Milli Eğitim Bakanlığınca da benimsenmiştir.

Ayrıca önlisans yüksek okullarının kurulması için fiziki ihtiyaçlar yönünden herhangi bir sorunun olmadığı, öğretim üyesi sorununun doktoraşız asistanlarla, bina ve atelye ihtiyaçlarının Milli Eğitim Bakanlığınca bağlı orta öğretim kurumlarının e-lindeki bina ve atelye olanaklarından yararlanarak karşılanabileceği iddiası vardır.

ÖN LİSANS YÜKSEK OKULLARININ NİTELİĞİ

Öğretim ve sınav yönetmelikleri açısından ön lisans yüksek okulları konusunda kesin bir ölçü olmamakla birlikte, yaygınlaştırma kararı alındığı anda yeni açılacakların yönetmelikleri açısından eskilerden farklı olabileceğini düşünemiyoruz. Böylece uygulama alanında olan "Ege Üniversitesine Bağlı Mühendislik Bilimleri Fakültesi Ön Lisans Yüksek Okulu Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin önemli gördüğümüz maddelerine getireceğimiz yorumlar bu okulların niteliğini ortaya koyacaktır kanısındayız. (Kaynak: 14719 sayılı ve 21 Kasım 1973 tarihli Resmi Gazete)

1.ÖĞRETİM

Madde 13. Ön Lisans Eğitimi

1'ci kısım 2 yarı yıl

2'ci kısım 2 yarı yıl

olmak üzere iki kısımdan ibarettir.

Yorum: 1'ci kısım lisans kademesine hazırlayıcı, 2'ci kısım ise üretim için ara insan gücünü sadece bir yılda hazırlayıcı nitelikte olacaktır.

Madde 14. 1'ci kısım öğretimde bir dersten

tam not 100 olmak üzere en az 40 ile vize alamayan, vize aldığı halde yaz ve güz dönemi sınavlarında her dersten aldığı not ile vize notunun aritmetik ortalamalarının toplamı tam notlarının toplamının % 30'unun altında kalan öğrencilerin okulla ilişkileri kesilir.

Yorum: Görüyoruz ki ön lisans yüksek okulları bünyesine aldığı öğrencilerin bir kısmını daha ilk yılın sonunda açıkta bırakacaktır. Ön lisans eğitiminde dahi başarılı olmamış sayılan bu gençler büyük bir moral bozukluğuna uğrayacaklar ve geleceklerinden kaygı duyacaklardır.

Madde 15. 1'ci kısım eğitimi, her dersten,

sınav notu en az 50 olmak ve vize ve sınav notlarının aritmetik ortalaması ile bulunan başarı notu 50 ve daha yukarı tutmak suretiyle bitiren öğrenci Mühendislik Bilimleri Fakültesinde lisans öğrenimine devam etme hakkını kazanır. Bu öğrenciler fakültece tesbit edilecek kontenjanlara, 1'ci kısım başarı notları toplamı esas alınarak yapılacak sıralamaya göre değiştirilirler.

Yorum: Bu madde ile getirilen ve aşılması oldukça güç olan baraj, ön lisans öğrencilerinin çok az bir kesiminin lisans öğrenimine geçiş olanağını kazanabileceğini göstermektedir.

Madde 16. 1'ci kısım öğrenimde normal zamanda başarılı olamayan E.Ü.Mühendislik Bilimleri Fakültesi Lisans Öğrenimine hak kazanmamış öğrenciye 2'ci kısım öğrenimi

başarılı olarak tamamlamış olmak şartıyla en az 2 sene sonra bir kere daha 1'ci kısım sınavlarına girme hakkı tanınır. Bundan başarılı olan öğrenci aynen 15. madde hükümlerine uyarak Fakülte Lisans öğrenimine devam edebilir. Bu hak her öğrenciye sadece bir defa tanınır.

Yorum: Bu madde ile de ön lisans 1. sınıfta gerekli barajı aşamıyarak lisans öğrenimine geçemeyen bir öğrenci ön lisans başarı ile bitirse bile pratik olarak lisans öğrenimi yapma olanağına kavuşamayacaktır. Çünkü ön lisanstan sonra iki yıl öğrenimden uzaklaşan öğrencinin tekrar 1. sınıf sınavlarına girme olasılığının azlığı yanında, girse bile başarı göstermesi şüphelidir.

Ön Lisans Yüksek Okulları madde 13'de belirtilen 2 yıllık öğretim aşamasında iki amacı birlikte gerçekleştirmek iddiasındadır. İlk yılda teorik dersler ile lisans kademesine hazırlayıcı ve yönlendirici öğretim planı uygulanacak, ikinci yılda ise lisans kademesine geçme başarısı gösteremeyen öğrencilere bir yılda pratiği de içeren bir öğretimle uygulayıcı nitelik kazandırılarak onları üretim için ara insan gücü olarak hazırlayacaktır. Burada ön lisans yüksek okullarının bir iç çelişkisi söz konusudur. Lisans kademesine yükselme olanağı bulamayan ve başarısızlıkla dargalanan büyük bir kitle bir yılda hangi sihirli yöntemle hayata hazırlanacak ve üretimde istihdamları nasıl sağlanacaktır.

ÖN LİSANS YÜKSEK OKULLARI SORUNA ÇÖZÜM GETİRMEYECEKTİR

1. ön lisans öğretimi teorik düzeyde kalacaktır.

Çözümü gereken sorun, üretim ile ilişkisi kurularak eğitimin yeniden düzenlenmesidir. Ön lisans yüksek okulları eğitim biçimi ile teoride, kalacak, üretim için uygulayıcı nitelikte ara insan gücü yetiştiremeyecektir.

2. Ön lisans yüksek okulları yığılma sorununu çözemeyecektir.

Üniversite önündeki yığılmanın önlenmesi, yığılan kitlelerin gerekli bir biçim de eğitilerek üretim alanındaki istihdamı ile mümkündür. Üretimle ilişkisi kurulmamış ön lisans yüksek okullarından mezun olacaklar uygulayıcı pratikleri olmaması nedeniyle üretimde istihdam edilemeyeceklerdir. Gerek üretimde istihdam edilemeyen ön lisans mezunları, gerekse ön lisansın ilk yılında başarı gösteremedikleri gerekçesiyle atılan büyük bir kitle çözümü güç olan yeni bir yığılma sorunu yaratacaktır.

3. Ön lisans yüksek okulları fırsat eşitliği sağlayamayacaktır.

Ön lisans yüksek okullarının yurdun çeşitli bölgelerinde açılması düşünüldüğüne göre bugün orta ve yüksek öğretimde görülen giderilmesi güç bölgeler arası farklılıklar aynen ön lisans yüksek okullarına da yansıtacak, dolayısıyla ön lisans yüksek okulları orta öğretimde görünen bölgesel farklılıkları gideremeyecektir. Böylece fırsat eşitliği de sağlanamamış olacaktır.

Kaldı ki eğitimde fırsat eşitliğinin gerçek anlamı, herkese eşit koşullar altında ve eğitimin her aşamasında öğrenim yapabileme olanağının sağlanmasıdır.

4. Lisans öğretimi için yönlendirmenin yeri ön lisans yüksek okulları değildir.

Ön lisans yüksek okullarının ara insan gücü yetiştirmesinin yanında lisans öğrenimi için yön verici fonksiyonu da yerine getireceği iddia edilmektedir. Kanımızca bu mümkün değildir. Onbir yıl ilk ve orta öğrenim görmüş ve yönlendirilmiş bir kişiye bir yılda yön verilmesinin olanaksızlığı yanında, böyle bir olgunun gerçekleştiği düşünülse dahi bu, bizim gibi geri bırakılmış bir ülke için lükstür. Yön verme işleminin yeri ön lisans yüksek okulları değil, orta öğretim kurumları olmalıdır.

5. Öğretim üyesi ve öğretim araçları teminindeki olanaksızlıklar açısından ön lisans yüksek okullarının yaygınlaşma olanağı yoktur.

Sorun, ön lisans yüksek okulları için gerekli olan öğretim üyesi ve öğretim araçları (atelye, laboratuvar vb.) açısından düşünülse bile büyük olanaksızlıklar söz konusudur. Mevcut üniversitelerimizin bu açıdan olanakları sınırlıdır. Yeni kurulanlar ise öğretim üyesi ve laboratuvar sıkıntısı içindedir. Konunun önemi ele alındığında on yılda yaklaşık olarak milyarlık yatırımlar gerekmektedir. Asistanlardan öğretim üyesi olarak yararlanmak ise onların temel görevi olan araştırma fonksiyonunu ortadan kaldıracak, üniversite öğretim üyesi üretimi aksayacaktır.

Böylece ön lisans yüksek okulları öğretim üyesi ve öğretim araçları açısından büyük gereksinimler getirdiği halde, bunların teminindeki güçlük ve aksaklıklar biçim a-

